

OLGA KUCZABA*

AKTYWNOŚĆ RADY WSPÓŁPRACY ZATOKI W SFERZE BEZPIECZEŃSTWA

Abstrakt

W niniejszym artykule poddano analizie współpracę w sferze bezpieczeństwa w ramach Rady Współpracy Zatoki (GCC). Zwrócono uwagę na wymiar wewnętrzny i zewnętrzny oraz różne dziedziny przedmiotowe tej kooperacji, jej instytucjonalizację, a także praktyczne przejawy wspólnych działań państw członkowskich GCC w tym zakresie. Podkreślono zarówno występowanie zbieżnych, jak i rozbieżnych interesów poszczególnych uczestników współpracy w łonie GCC, a także dokonano oceny efektywności podejmowanej kooperacji.

Słowa kluczowe: polityka bezpieczeństwa, Rada Współpracy Zatoki, Bliski Wschód.

Wstęp

Rada Współpracy Zatoki (GCC¹) jest regionalną międzyrządową organizacją międzynarodową zrzeszającą sześć państw członkowskich: Arabię Saudyjską, Bahrajn, Katar, Kuwejt, Oman oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie. Państwa te dysponują różnymi potencjałami demograficznymi, gospodarczymi oraz militarnymi. Zbliża je jednak wspólna kultura (zwłaszcza język i religia), historia rozwoju społeczno-gospodarczego, specyfika ustrojów politycznych, a także struktura ich gospodarek, w których ważne miejsce zajmuje wydobywanie i eksport surowców energetycznych. Sześć arabskich państw Zatoki podjęło kooperację w celu multiplikacji zysków, zwiększenia siły oddziaływania na poziomie regionalnym i globalnym, a także ze względu na szeroko rozumiane bezpieczeństwo.

Polityka bezpieczeństwa stanowi ważny element kooperacji w ramach GCC. Wyróżnić w tym kontekście można współpracę w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zewnętrznego, choć w wielu kwestiach wymiary te przenikają się. Świadczyła o tym na przykład podejmowana na forum GCC problematyka „Arabskiej Wiosny”.

* Olga Kuczaba – absolwentka studiów magisterskich (2020; specjalność: dyplomacja współczesna) i licencjackich (2018) na kierunku stosunki międzynarodowe na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego. Kontakt e-mail: olgakuczaba@gmail.com.

¹ GCC – Gulf Cooperation Council (ang.), Rada Współpracy Zatoki. W literaturze spotkać można także inne tłumaczenia nazwy organizacji na język polski, takie jak „Rada Krajów Zatoki”, „Rada Współpracy Arabskich Państw Zatoki”.

Celem artykułu jest analiza współpracy w ramach GCC w sferze szeroko pojętego bezpieczeństwa. Autorka skupiła się na scharakteryzowaniu zarówno instytucjonalnego wymiaru kooperacji w tej dziedzinie, jak i praktycznych jej przejawów.

Tezę artykułu stanowi stwierdzenie, iż współpraca dotycząca polityki bezpieczeństwa w ramach GCC sprzyjała zacieśnianiu więzi między państwami członkowskimi, choć we współpracy tej uwidaczniały się także różnice ich interesów.

Autorka postawiła następujące pytania badawcze służące weryfikacji powyższej tezy:

- wokół jakich problemów koncentruje się współpraca w łonie GCC w odniesieniu do polityki bezpieczeństwa?
- w jaki sposób następowała instytucjonalizacja tej współpracy?
- w przypadku jakich problemów z zakresu polityki bezpieczeństwa ujawniły się różnice interesów między państwami członkowskimi?

Autorka dokonała krytycznej analizy zebranego materiału badawczego, źródeł oryginalnych i wtórnych, a wynikające z niej wnioski przedstawiła w syntetycznej formie. Wśród źródeł oryginalnych wyróżnić należy Kartę Rady Współpracy Zatoki, a także regulaminy głównych organów organizacji oraz komunikaty końcowe szczytów ugrupowania. Źródła wtórne stanowiła wielojęzyczna baza źródłowa w postaci monografii, artykułów naukowych, raportów, studiów, komentarzy, źródeł internetowych i innych. Autorka starała się także zbadać genezę opisywanych tendencji i procesów w ujęciu historycznym.

Współpraca na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego

Kooperacja na rzecz szeroko pojętego bezpieczeństwa wewnętrznego stanowiła istotny obszar współpracy politycznej w ramach GCC od momentu powstania organizacji. Wszelka destabilizacja wewnętrzna mogła bowiem nieść bezpośrednie zagrożenie dla panujących rodów, zagrażając ciągłości ich władzy i jej zakresowi. Wspólne działania w tej kwestii obejmowały zarówno bezpieczeństwo w tradycyjnym rozumieniu, tj. sferę wojskową oraz policyjną, jak i problemy bezpieczeństwa ekonomicznego, żywnościowego, wodnego czy ekologicznego. Wszystkie te płaszczyzny były ze sobą ściśle związane oraz wpływały na decyzje polityczne rządzących. Celem współpracy stało się zapewnienie jak najlepszych warunków do przetrwania i rozwoju państw członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem stabilności reżimów politycznych, oraz ich obywateli. Kooperacja obejmowała przede wszystkim walkę z przestępczością, w tym z terroryzmem, działania na rzecz stabilizacji społecznej, zapewnienia dobrobytu obywatelom, a także ochrony środowiska. Podkreślić należy także, że państwa GCC gościły od lat miliony imigrantów, którym także musiały zapewnić podstawowe warunki bezpieczeństwa, by uniknąć destabilizacji wewnętrznej.

Analizując instytucjonalizację współpracy warto zauważyć, że GCC kładła duży nacisk na regularne coroczne spotkania ministrów spraw wewnętrznych państw członkowskich, poprzedzone spotkaniami wyspecjalizowanych komitetów ds. bezpieczeństwa². Kwestia współpracy na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego została podniesiona już w pierw-

² *Security Cooperation. Breakthrough security cooperation and objectives*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, źródło: <http://web.archive.org/web/20190621202518/> <http://gcc-sg>.

szych latach funkcjonowania organizacji. Podczas pierwszego spotkania ministrów spraw wewnętrznych, w dniach 23–24 lutego 1982 roku, jego uczestnicy przyjęli wspólną deklarację, której podstawę stanowiło sformułowanie, że „ingerencja jakiegokolwiek podmiotu w sprawy wewnętrzne dowolnego państwa członkowskiego jest równoważna z ingerencją w sprawy wewnętrzne wszystkich państw członkowskich”³. Szefowie tych resortów państw członkowskich GCC wyrazili także wolę przyjęcia kompleksowej umowy, mającej na celu zwiększenie efektywności działań na rzecz niwelowania negatywnych dla bezpieczeństwa narodowego implikacji wydarzeń w regionie⁴.

Pierwsza umowa tego rodzaju – ISA (*Internal Security Agreement*) – została opracowana w 1982 roku. Mimo usilnych starań, podczas trzeciego szczytu Rady Najwyższej GCC szefom państw nie udało się osiągnąć konsensusu⁵. Część państw, na czele z Kuwejtem, nie godziła się bowiem na warunki umowy, twierdząc, że dokument narusza ich prawo wewnętrzne⁶.

15 lutego 1987 roku, na drugim posiedzeniu ministrów spraw wewnętrznych w Maskacie, przyjęto za to Kompleksową Strategię Bezpieczeństwa GCC (*GCC Comprehensive Security Strategy*). Została ona oficjalnie zatwierdzona przez władców na 8. szczycie Rady Najwyższej w Rijadzie⁷. Dokument określał ogólne ramy współpracy na rzecz szeroko rozumianego bezpieczeństwa oraz wyznaczał główne cele i narzędzia realizacji⁸. Jego treść skupiała się przede wszystkim na aspektach związanych z bezpieczeństwem wewnętrznym. Szefowie państw Rady Współpracy podkreślili na spotkaniu także konieczność podjęcia dalszych kroków na rzecz zacieśnienia kooperacji w tym obszarze oraz ochrony dotychczasowych osiągnięć w tej dziedzinie⁹.

Po latach spotkań oraz burzliwych dyskusji, na spotkaniu ministrów spraw wewnętrznych w listopadzie 1994 roku zaprezentowano kompleksową umowę o bezpieczeństwie – *Comprehensive Security Agreement*. Do 1995 roku umowę podpisały trzy państwa, tj. Arabia Saudyjska, Bahrajn oraz Oman¹⁰. Z uwagi na spór graniczny z Bahrajnem

org/en-us/CooperationAndAchievements/Achievements/SecurityCooperation/Pages/Breakthroughsecuritycooperation.aspx [4.04.2020 r.].

- ³ L. Géhin, *Conseil de coopération du Golfe. Une politique de puissance en trompe-l'oeil*, Le Groupe de recherche et d'information sur la paix et la sécurité (GRIP), Bruksela 2016, s. 14.
- ⁴ G.A. Khan, *GCC ministers sign security pact*, Arab News, 14 listopada 2012, źródło: <https://www.arabnews.com/gcc-ministers-sign-security-pact> [12.02.2020 r.].
- ⁵ J.A. Kechichian, *The Gulf Cooperation Council: Search for Security*, Third World Quarterly, Vol. 7, No. 4 (Oct., 1985), Taylor & Francis, s. 859.
- ⁶ M. Al-Rasheed, *Kuwaiti activists targeted under GCC security pact*, Al-Monitor, 20 marca 2015, źródło: <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/03/saudi-gcc-security-dissident-activism-detention-opposition.html> [4.04.2020 r.].
- ⁷ J.L. Samaan, *Toward a NATO of the Gulf? The Challenges of Collective Defense Within the GCC*, Studies Institute, US Army War College (2017), s. 9, źródło: <https://www.jstor.org/stable/resrep11834> [13.02.2020 r.].
- ⁸ *Security Cooperation...*
- ⁹ *Saudi Arabia: The Monthly Newsletter of the Royal Embassy of Saudi Arabia*, The Royal Embassy of Saudi Arabia in Washington D.C., Volume 5, Number 1, styczeń 1988, s. 3.
- ¹⁰ R. Alasfoor, *The Gulf Cooperation Council: Its Nature and Achievements. A Political Analysis of Regional Integration of the GCC States 1979–2004*, Department of Political Science, Lund University, Lund 2007, s. 94.

oraz Arabią Saudyjską, Katar zbojkotował spotkanie¹¹, a dokument podpisał dopiero w 2009 roku¹². Kuwejt ponownie sprzeciwił się zapisom umowy, obstając przy stanowisku, iż jej postanowienia naruszają jego prawo wewnętrzne¹³.

Wydarzenia Arabskiej Wiosny skłoniły państwa członkowskie do podjęcia stanowczych działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa wewnętrznego i zapobieżenia destabilizacji. W tym celu, w grudniu 2012 roku, ministrowie spraw wewnętrznych sześciu państw członkowskich podpisali Umowę o Bezpieczeństwie GCC – *GCC Security Agreement*. Był to ważny krok na drodze ku integracji państw Rady w obszarze bezpieczeństwa¹⁴. W umowie zawarto szereg mechanizmów i narzędzi współpracy oraz koordynacji działań na rzecz walki z przestępczością. Na szczególną uwagę zasługiwał artykuł trzeci tego dokumentu, w myśl którego „każde państwo-strona powinno podjąć środki prawne w odniesieniu do każdego działania uznanego za przestępstwo zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem, gdy jego obywatele lub rezydenci ingerują w sprawy wewnętrzne innych państw-stron¹⁵”. Umowa poruszała także kwestię ekstradycji, regulacji granic, współpracy w akcjach ratowniczych oraz wymiany informacji i specjalistycznej wiedzy¹⁶. Ówczesny Sekretarz Generalny GCC Abdullatif bin Rashid Al Zayani stwierdził, iż „pakt bezpieczeństwa da każdemu krajowi GCC prawo do podjęcia kroków prawnych, na bazie własnego ustawodawstwa, przeciwko obywatelom, rezydentom lub zorganizowanym grupom powiązanim z przestępczością, terroryzmem lub buntem”¹⁷.

Umowa o bezpieczeństwie GCC weszła w życie 27 grudnia 2013 roku i została ratyfikowana przez pięć państw członkowskich, z wyjątkiem Kuwejtu, który – od momentu opracowania pierwszej umowy ISA w 1982 rok – konsekwentnie się jej sprzeciwiał¹⁸. Mimo iż minister spraw wewnętrznych Kuwejtu podpisał dokument, a państwo to popierało współpracę między państwami GCC w tej sferze, umowa wciąż nie została ratyfikowana. Stała się także przedmiotem debaty politycznej w samym Kuwejcie. Jej przeciwnicy stanęli na stanowisku, że narusza ona wolności gwarantowane przez konstytucję¹⁹. Wykazywali wrażliwość na kwestię praw jednostek, nie chcąc dopuścić, by Kuwejt stał się państwem policyjnym. Byli także sceptyczni wobec zapisu o prawie pościgu do 20 kilometrów w głąb terytorium państwa osób podejrzanych o działalność przestępczą²⁰. Kuwejt pozostawał

¹¹ Tamże.

¹² G.A. Khan, *GCC ministers...*

¹³ *Security Cooperation...*

¹⁴ H. Toumi, *GCC ministers sign major security agreement*, Gulf News, 14 listopada 2012, źródło: <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/gcc-ministers-sign-major-security-agreement-1.1104761> [23.03.2020 r.].

¹⁵ G. Okruhlik, *Rethinking the politics in distributive states. Lessons from the Arab uprisings*, [w:] K. Selvik, B.O. Utvik (red.), *Oil States in the New Middle East: Uprisings and stability*, Routledge Studies in the Middle Eastern Democratization and Government, Nowy Jork 2016, s. 30.

¹⁶ Tamże, s. 31.

¹⁷ *GCC: Joint Security Agreement Imperils Rights*, Human Rights Watch, 26 kwietnia 2014, źródło: <https://www.hrw.org/news/2014/04/26/gcc-joint-security-agreement-imperils-rights> [23.03.2020 r.].

¹⁸ L. Géhin, *Conseil...*, s. 14.

¹⁹ J. Al Tamimi, *GCC security pact divides Kuwait*, Gulf News, 2 marca 2014, źródło: <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/gcc-security-pact-divides-kuwait-1.1297430> [28.03.2020 r.].

²⁰ L. Géhin, *Conseil...*, s. 14.

bowiem nieufny wobec Arabii Saudyjskiej i żywił obawy, że lider GCC może wykorzystać powyższy zapis jako pretekst do wkroczenia na jego terytorium²¹.

Umowa wzbudziła sprzeciw organizacji chroniących prawa człowieka. Organizacja Human Rights Watch w swoim raporcie zwróciła uwagę, że w dokumencie nie zdefiniowano pojęcia „ingerencji w sprawy wewnętrzne państw-stron”, co niosło ryzyko ograniczenia wolności słowa, poprzez penalizację krytyki rządzących. Potwierdzał to przykład 24-letniego kuwejskiego blogera, który usłyszał wyrok 10 lat więzienia za krytykę króla Bahrajnu oraz króla Arabii Saudyjskiej na Twitterze. Podobnie, czterech mężczyzn w Arabii Saudyjskiej zostało skazanych na karę pozbawienia wolności za wspieranie rewolucji w Bahrajnie poprzez publikowanie komentarzy na Facebooku wzywających do solidarności z protestującymi. W umowie założono możliwość udostępniania danych osobowych obywateli i rezydentów GCC według uznania ministerstwa spraw wewnętrznych danego państwa, a także ekstradycję osób oskarżonych o działalność przestępczą. Dokument nie nałożył jednak obowiązku przedstawienia nakazu sądowego, ani dowodów popełnienia przestępstwa²².

Odmowa ratyfikacji umowy przez Kuwejt wzbudziła wiele kontrowersji również ze względu na liczne oskarżenia o finansowanie terroryzmu. W 2014 roku amerykański podsekretarz stanu do spraw terroryzmu i wywiadu finansowego, David Cohen, stwierdził w przemówieniu, że elity polityczne Kuwejtu, w szczególności minister finansów, przekazywały rządowe fundusze organizacjom terrorystycznym w Syrii. Kuwejt był jednym z największych darczyńców pomocy humanitarnej dla syryjskich uchodźców za pośrednictwem Organizacji Narodów Zjednoczonych, ale miał także wspierać finansowo ugrupowania powstańcze, takie jak Jabhat al-Nusra, zwane „syryjską Al-Kaidą”²³.

Zważywszy na różnice polityczne w łonie Rady Współpracy, zapis o obowiązku wydania osób podejrzanych o działalność przestępczą stał się w pewnej mierze problematyczny. Trudno wyobrazić sobie bowiem sytuację, w której Katar przystałby na żądanie Arabii Saudyjskiej dotyczące ekstradycji wspieranych przez Katarczyków członków Bractwa Muzułmańskiego²⁴.

Za jeden z głównych celów Rady w obszarze bezpieczeństwa wewnętrznego uznano walkę z terroryzmem. W maju 2004 roku, w obliczu rosnących obaw przed asymetrycznymi zagrożeniami bezpieczeństwa, ministrowie spraw wewnętrznych GCC podpisali pakt antyterrorystyczny²⁵. W ślad za tym, w 2006 roku powołano Stały Komitet Antyterrorystyczny, będący jednym z wyspecjalizowanych komitetów bezpieczeństwa odbywającym regularne, coroczne spotkania²⁶. Na spotkaniu ministrów spraw wewnętrznych w 2012 roku

²¹ Tamże.

²² *GCC: Joint Security...*

²³ S. Westall, *Kuwaiti minister accused by U.S. over terrorism funding quits*, Reuters, 12 maja 2014, źródło: <https://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-kuwait/kuwaiti-minister-accused-by-u-s-over-terrorism-funding-quits-idUSBREA4B0AX20140512> [28.03.2020 r.].

²⁴ L. Géhin, *Conseil...*, s. 15.

²⁵ R. Alasfoor, dz. cyt., s. 96.

²⁶ *Security cooperation. IV. Counter-terrorism Cooperation*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, źródło: <https://web.archive.org/web/20150419151901/http://www.gcc-sg.org/eng/index142e.html?action=Sec-Show&ID=50> [22.03.2020 r.].

podjęto debatę na temat ustanowienia wspólnej policji GCC, wzorowanej na Interpolu. Projekt został przekazany do dyskusji urzędnikom państw członkowskich, a następnie przyjęty na 35. szczycie w grudniu 2014 roku wraz z projektem o wspólnych siłach morskich. Siedzibą wspólnej policji GCC, zwanej GCC-POL, zostało Abu Zabi. Projekt znajduje się w fazie wdrażania i obejmuje m.in. wspólne ćwiczenia i szkolenia funkcjonariuszy²⁷.

Ze współpracą policyjną powiązano także kooperację państw GCC w dziedzinie kontroli narkotyków. Objęła ona przede wszystkim implementowanie wspólnych regulacji w tym zakresie, ustalanie kar dla przemycających i sprzedających, a także szkolenia dla służb zajmujących się kontrolą narkotyków. Powołano również wspólny zespół zajmujący się badaniami nad ograniczeniem popytu na narkotyki i substancje psychotropowe²⁸.

Państwa Rady podjęły także współpracę w dziedzinie ochrony przed ryzykiem katastrof jądrowych. W tym celu członkowie GCC zainicjowali unifikację praktyk zarządzania zagrożeniami nuklearnymi i radioaktywnymi, opracowywanie wspólnych programów prewencyjnych na poziomie krajowym i regionalnym oraz utworzenie komitetów ratunkowych w państwach Rady. Rozpoczęto prowadzenie wspólnych szkoleń personelu w tym zakresie²⁹.

Współpraca polityczna GCC na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego objęła nie tylko sferę wojskową i policyjną. Ze względu na uwarunkowania naturalne, za ogromne wyzwanie dla państw Rady uznano także bezpieczeństwo żywnościowe i wodne. Pustynny klimat, mało żyzne gleby, wysokie temperatury oraz niski roczny poziom opadów deszczu znacznie ograniczają wydajność rolnictwa. Problem stanowi także niski poziom zasobów wody słodkiej. W związku z powyższym, aż 80–90% żywności w krajach Rady pochodzi z importu³⁰. Optymizmem nie napawają prognozy o spodziewanym wzroście liczby ludności w regionie Bliskiego Wschodu, z którym ściśle związany jest wzrost zapotrzebowania na żywność³¹. W rankingu najszybciej rosnących populacji na świecie w latach 2010–2015 czołowe pozycje zajmują państwa GCC. Na pierwszym miejscu plasuje się Katar, którego liczba ludności wzrosła o niemal 6,65%, zaś drugą pozycję zajmuje Oman osiągając wynik 6,45%³². Wysokie 4. miejsce w rankingu zapewnił sobie także Kuwejt, z wynikiem 5,44%³³. Głównym powodem takiego wzrostu liczby ludności jest napływ imigrantów. Zważywszy na fakt, iż bezpieczeństwo żywnościowe państw członkowskich GCC jest silnie uzależnione od handlu międzynarodowego, ma ono wyjątkowe znaczenie polityczne.

²⁷ M. Sophia, *GCC Creates Joint Police and Naval Forces as Regional Threats Mount*, Gulf Business, 10 grudnia 2010, źródło: <https://gulfbusiness.com/gcc-creates-joint-police-naval-forces-regional-threats-mount/> [25.03.2020 r.].

²⁸ *Security cooperation. VII. Cooperation in the Field of Drug Control*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, źródło: <https://web.archive.org/web/20150419151901/http://www.gcc-sg.org/eng/index142e.html?action=Sec-Show&ID=50> [22.03.2020 r.].

²⁹ Tamże, *VI. Cooperation Against Nuclear and Radioactive Risks*.

³⁰ R. Bailey, R. Willoughby, *Edible Oil: Food Security in the Gulf*, Chatham House, briefing paper, listopad 2013, s. 2, źródło: <https://www.chathamhouse.org/publications/papers/view/195281> [24.02.2020 r.].

³¹ C. Brodie, *The world's fastest-growing populations are in the Middle East and Africa. Here's why*, World Economic Forum, 3 maja 2018, źródło: <https://www.weforum.org/agenda/2018/05/why-the-world-s-fastest-growing-populations-are-in-the-middle-east-and-africa/> [23.02.2020 r.].

³² Tamże.

³³ Tamże.

Blokada dostaw żywności stanowiła ważny element rozgrywek politycznych. Obawy przed sankcjami handlowymi znacząco wpływały na politykę prowadzoną przez państwa GCC. Doświadczenia lat 70. XX wieku, kiedy Stany Zjednoczone, w odpowiedzi na pierwszy kryzys naftowy w 1973 roku, zagroziły krajom OPEC embargiem na żywność, uświadomiły arabskim władcom wpływ polityki na bezpieczeństwo żywnościowe ich państw³⁴. Niepokój wzbudziły także międzynarodowe sankcje handlowe nałożone na przestrzeni ostatnich lat na inne kraje w regionie, tj. Iran, Libię i Syrię³⁵.

Stabilność cen stanowi czynnik stymulujący zadowolenie społeczne, a tym samym stabilność regionu oraz bezpieczeństwo reżimów politycznych państw Zatoki. Za przykład posłużyć mogą wydarzenia Arabskiej Wiosny, kiedy jednym z powodów manifestacji było niezadowolenie społeczne wynikające z podwyżek cen żywności. Zważywszy na wysoki dochód narodowy brutto *per capita* państw GCC, potencjalny wzrost cen żywności nie wpływa znacząco na spadek dobrobytu obywateli. Potencjalnie pogorszyć jednak może sytuację niezamożnych imigrantów, którzy stanowią większość populacji krajów Rady Współpracy³⁶.

W celu zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego oraz wodnego, w grudniu 1996 roku szefowie państw członkowskich przyjęli Wspólną Politykę Rolną GCC. Jej głównym zadaniem stało się uzyskanie niezależności żywnościowej poprzez zwiększenie efektywności rolnictwa oraz ochronę zasobów wodnych. Nadzór nad nią powierzono Komitetowi Współpracy Rolnej oraz wyspecjalizowanemu komitetowi technicznemu. Do osiągnięć Rady w tej dziedzinie zaliczyć można m.in. unifikację poszczególnych norm prawnych, ujednoczenie procedur badań produktów rolnych oraz przyjęcie świadectwa fitosanitarnego wspólnego dla GCC. Celem tych działań było wzmocnienie handlu wewnątrzregionalnego. Zorganizowano także wspólne szkolenia, warsztaty, konferencje na tematy związane z rolnictwem i wodą, takie jak np. forum dotyczące ochrony i rozwoju zasobów wodnych, forum dotyczące ochrony i rozwoju zasobów rybnych, forum kontroli mięsa, forum epidemii rolniczych, forum na temat genetycznie zmodyfikowanych produktów rolnych oraz warsztaty na temat bezpieczeństwa żywności³⁷.

GCC zorganizowała również wspólne programy badawcze, na przykład kompleksowy program badań ryb dennych. Rada podjęła też współpracę z ośrodkami badawczymi na całym świecie. GCC jako organizacja międzynarodowa należy do Grupy Konsultacyjnej ds. Międzynarodowych Badań w Rolnictwie, zrzeszającej 15 instytucji międzynarodowych³⁸. Deficyt wody słodkiej w regionie, niski poziom opadów oraz wód gruntowych, rosnąca populacja, a także rozwój sektora przemysłowego skłonił państwa członkowskie

³⁴ E. Woertz, *Oil for Food: The Global Food Crisis and the Middle East*, Oxford University Press, Oxford 2013, s. 126.

³⁵ R. Bailey, R. Willoughby, dz. cyt., s. 2.

³⁶ Tamże, s. 6.

³⁷ *Cooperation in the Field of Agriculture. Achievements*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, źródło: <http://web.archive.org/web/20190622034255/http://gcc-sg.org/en-us/CooperationAndAchievements/Achievements/EconomicCooperation/CooperationintheFieldofAgriculture/Achievements/pages/Home.aspx> [18.02.2020 r.].

³⁸ Tamże.

do wdrożenia programów na rzecz odsalania. Obecnie odsolona woda stanowi około 80% publicznego zaopatrzenia w wodę³⁹.

Niezwykle istotnym czynnikiem w kwestii zapewnienia bezpieczeństwa żywnościowego stało się zabezpieczenie szlaków transportu towarów. Owa kwestia stanowiła duże wyzwanie dla państw GCC, zważywszy na fakt, że dostawy drogą morską, które stanowią większość importu żywności, przebiegają przez co najmniej jeden z tzw. *choke points*, takich jak Cieśnina Ormuz, Kanał Sueski oraz Cieśnina Bab al-Mandab. Są to miejsca szczególnie narażone na blokady w przypadku napięć politycznych oraz niestabilności w regionie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. Krajami szczególnie narażonymi na zakłócenia importu, ze względu na swoje położenie geograficzne i lokalizację portów, są Bahrajn, Katar oraz Kuwejt⁴⁰. Bezpieczeństwo dostaw żywności przebiegających przez Kanał Sueski zostało zagrożone poprzez wydarzenia Arabskiej Wiosny w Egipcie oraz ataki terrorystyczne na półwyspie Synaj⁴¹. Wojna w Jemenie oraz piractwo w rejonie Zatoki Adeńskiej zwiększyły natomiast ryzyko transportu towarów przez Cieśninę Bab al-Mandab⁴².

Utrudnienie w zabezpieczeniu transportu importowanej żywności stanowiły także zjawiska atmosferyczne, będące wynikiem postępujących zmian klimatu. Według prognoz, w Zatoce Perskiej pojawiają się gwałtowne burze oraz cyklony⁴³, a także zwiększy się ich siła i częstotliwość na Morzu Arabskim, co stanowi realne zagrożenie dla morskiej infrastruktury transportowej państw GCC⁴⁴. Zmiany klimatu niosą jednak więcej negatywnych implikacji dla państw Zatoki Perskiej. Wzrost poziomu mórz sprawi, iż wiele wysp w regionie zniknie z mapy świata. Według szacunków, Bahrajn może stracić do 15 kilometrów linii brzegowej⁴⁵. Zmiany klimatu niosą także ujemne skutki dla skromnego rolnictwa państw GCC. Co więcej, wzrost temperatury implikuje wzrost zapotrzebowania na wodę pitną, a jednocześnie spadek poziomu wód słodkich. Na uwagę zasługuje także społeczny wymiar degradacji środowiska, która potencjalnie spowoduje odcięcie źródeł dochodu wielu osób zatrudnionych w rolnictwie i rybołówstwie. Państwa GCC znajdują się w niezwykle trudnej

³⁹ *Desalination in the GCC. The History, the Present & the Future*, Desalination Experts Group, Originating from the Water Resources Committee of the GCC, second edition, Sekretariat Generalny GCC, Rijad 2014, s. 20.

⁴⁰ S. Efron, C. Fromm, B. Gelfeld, S. Nataraj, C. Sova, *Food Security in the Gulf Cooperation Council States*, grudzień 2018, RAND Corporation, s. 13, źródło: https://www.rand.org/pubs/external_publications/EP67748.html [8.09.2019 r.].

⁴¹ R. Bailey, L. Wellesley, *Chokepoints and Vulnerabilities in Global Food Trade*, Chatham House Report, Energy, Environment and Resources Department, czerwiec 2017, s. 36, źródło: <https://www.chathamhouse.org/publication/chokepoints-vulnerabilities-global-food-trade> [8.09.2020 r.].

⁴² R. Bailey, R. Willoughby, dz. cyt., s. 4.

⁴³ A. Doyle, *Climate change brings cyclone risk to Persian Gulf: study*, Reuters, 31 sierpnia 2015, źródło: <https://www.reuters.com/article/us-climatechange-cyclones/climate-change-brings-cyclone-risk-to-persian-gulf-study-idUSKCN0R01OE20150831> [18.02.2020 r.].

⁴⁴ J. Masters, *Tropical Cyclone Kyarr (150-mph Winds): Arabian Sea's 2nd Strongest Storm on Record*, Scientific American, 28 października 2019, źródło: <https://blogs.scientificamerican.com/eye-of-the-storm/tropical-cyclone-kyarr-150-mph-winds-arabian-seas-2nd-strongest-storm-on-record/> [20.02.2020 r.].

⁴⁵ M.A. Raouf, *Climate Change Threats, Opportunities, and the GCC Countries*, Middle East Institute, 1 kwietnia 2008, źródło: <https://www.mei.edu/publications/climate-change-threats-opportunities-and-gcc-countries> [19.02.2020 r.].

sytuacji, zważywszy na uzależnienie ich nisko zdywersyfikowanych gospodarek od paliw kopalnych, które z kolei stanowią główną przyczynę emisji CO₂⁴⁶.

W obliczu rosnących zagrożeń ekologicznych, GCC podjęło współpracę w zakresie polityki klimatycznej. Już na szóstym szczycie Rady Najwyższej w 1985 roku decydenci polityczni państw członkowskich przyjęli dokument *The Policies and General Principles of Environment Protection at the GCC States* (Polityki i ogólne zasady ochrony środowiska w państwach GCC), będący fundamentem dalszej współpracy politycznej w sferze ochrony środowiska. Przywódcy państw GCC podjęli także decyzję o przyjęciu wspólnego prawodawstwa w poszczególnych dziedzinach ochrony środowiska. W związku z tym implementowano Generalne Prawo Ochrony Środowiska (*The General Environment Protection Law*), Wspólne Prawo Dotyczące Oceny Oddziaływania Projektów na Środowisko (*The Common Law for the Environmental Assessment of Projects*), czy Wspólne Prawo ds. Ochrony Dzikiej Przyrody (*The Common Law for Protection of Wildlife*). W 2007 roku Rada Najwyższa przyjęła Pakt Działania na rzecz Środowiska (*GCC Environment Action Pact*). W celu podnoszenia świadomości społeczeństwa, GCC przeprowadzało wspólne programy edukacyjne, promujące wiedzę na temat ekologii. Współpraca na rzecz polityki klimatycznej objęła także kooperację z podmiotami trzecimi, takimi jak Unia Europejska, w ramach dialogu klimatycznego⁴⁷.

Bezpieczeństwo zewnętrzne jako element kooperacji

Jednym z obszarów współpracy politycznej Rady Współpracy Zatoki stała się kooperacja w sferze bezpieczeństwa zewnętrznego. Mimo iż sfera bezpieczeństwa zewnętrznego nie została wymieniona w Karcie organizacji, odegrała kluczową rolę w kreowaniu regionalnej integracji w ramach GCC. Zważywszy na dysproporcje potencjałów demograficznych, gospodarczych, militarnych oraz różnice wielkości terytoriów państw członkowskich, połączenie sił i budowa wspólnego systemu bezpieczeństwa wydała się najbardziej korzystnym rozwiązaniem. Już pierwsze spotkanie ministrów w Rijadzie 23–24 lutego 1982 roku zaowocowało deklaracją, w której podkreślono wzajemne powiązania w obszarze bezpieczeństwa. Stwierdzono, że bezpieczeństwo GCC powinno być rozpatrywane w wymiarze kolektywnym, a każdy atak na dowolne państwo członkowskie oznacza atak na wszystkie państwa Rady. Owa deklaracja stworzyła podwaliny do dalszej współpracy na rzecz utworzenia systemu kolektywnej obrony⁴⁸.

Na spotkaniu ministrów obrony państw członkowskich GCC 10 października 1982 roku podjęto decyzję o ustanowieniu sił obronnych Zatoki, zwanych *Peninsula Shield Force*

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ *Cooperation in the field of Human and Environment Affairs. Environmental Cooperation*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, <http://gcc-sg.org/en-us/CooperationAndAchievements/Achievements/CooperationinthefieldofHumanandEnvironmentAffairs/Pages/EnvironmentalCooperation.aspx> [19.02.2020 r.].

⁴⁸ L. Géhin, *Conseil...*, s. 14.

(PSF, Tarcza Półwyspu)⁴⁹. Decyzję zatwierdzono w listopadzie 1982 roku, na trzecim szczycie Rady Najwyższej⁵⁰. Uznano, że wspólne siły zbrojne uchronią państwa członkowskie przed zagrożeniami z zewnątrz, zabezpieczą eksport ropy, a także przyczynią się do zacieśnienia integracji⁵¹. Przed 1984 rokiem przeprowadzono serię wspólnych manewrów wojskowych, zwanych *Peninsula Shield Exercise*, odbywających się w Zjednoczonych Emiratach Arabskich oraz Arabii Saudyjskiej⁵². Początkowo w ramach PSF szkoliło się około 10 000 żołnierzy, podzielonych na dwie brygady⁵³. Liczbę tę zwiększono następnie czterokrotnie – do 40 000 personelu wojskowego⁵⁴. Miasto Hafr al-Baatin, leżące w północno-wschodniej części Arabii Saudyjskiej, zostało ogłoszone siedzibą PSF⁵⁵.

Agresja Iraku na Kuwejt w sierpniu 1990 roku była ważnym sprawdzianem dla sił zbrojnych Rady Współpracy. Mechanizm obronny Rady okazał się jednak nieefektywny. GCC nie zdołała powstrzymać Saddama Husseina przed agresywnymi działaniami i nie ochroniła Kuwejtu. Siły Tarczy Półwyspu nie zostały wykorzystane w żadnej fazie I wojny w Zatoce Perskiej. Zmarnowano okazję do zaprezentowania potencjału PSF w kwestii niezwykle ważnej dla bezpieczeństwa regionalnego, a także szansę na wywarcie wpływu na kształtowanie porządku międzynarodowego. Główną rolę w wyzwoleniu Kuwejtu odegrały Stany Zjednoczone, stojące na czele międzynarodowej koalicji. Doświadczenia lat 1990–1991 obnażyły słabości mechanizmu obronnego GCC, a także potwierdziły silną zależność od zachodnich sił, jako gwarancji bezpieczeństwa w regionie⁵⁶.

Powyższe wydarzenia skłoniły państwa członkowskie do refleksji oraz podjęcia dyskusji na temat przyszłości sił zbrojnych Rady. Odmienne wizje państw GCC stanowiły jednak przeszkodę na drodze do osiągnięcia porozumienia. Arabia Saudyjska, dysponująca największym potencjałem militarnym, optowała za reformą i wzmocnieniem sił zbrojnych, by uczynić je zdolnymi do wpływania na konflikty w regionie. Stanowisko saudyjskie poparł jedynie Oman. Reszta państw twierdziła, że GCC ma ograniczone możliwości obrony regionu, a jedynie sojusznicze siły zachodnie, na czele ze Stanami Zjednoczonymi, są w stanie skutecznie zapewnić bezpieczeństwo militarne państw GCC⁵⁷.

⁴⁹ J.A. Kechichian, dz. cyt., s. 853.

⁵⁰ K. Shaheem, *Defensive shield for the Gulf created in 1982*, The National, 16 marca 2011, źródło: <https://www.thenational.ae/uae/defensive-shield-for-the-gulf-created-in-1982-1.418896> [5.03.2020 r.].

⁵¹ J.D. Anthony, *The Gulf Co-operation Council*, International Journal, Vol. 41, No. 2, Southwest Asia, wiosna 1986, s. 395.

⁵² *Peninsula Shield Force. A historical brief*, Oficjalna strona Ministerstwa Obrony Arabii Saudyjskiej, 22 marca 2017, źródło: <https://www.mod.gov.sa/en/Alliances/Pages/Shield.aspx> [2.03.2020 r.].

⁵³ *Gulf Cooperation Council [GCC]*, Global Security, 29 kwietnia 2020, źródło: <https://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/gcc.htm> [29.04.2020 r.].

⁵⁴ L. Hooghe, G. Marks, T. Lenz, J. Bezuijen, B. Ceka, S. Derderyan, *Measuring International Authority: A Postfunctionalist Theory of Governance, Volume III*, Oxford University Press, Nowy Jork 2017, s. 630.

⁵⁵ *Peninsula Shield...*

⁵⁶ C. Koch, *The GCC as a Regional Security Organization*, Konrad Adenauer Stiftung, 10 listopada 2010, s. 26, źródło: <https://www.kas.de/en/web/auslandsinformationen/artikel/detail/-/content/der-golf-kooperationsrat-als-regionale-sicherheitsorganisation> [26.02.2020 r.].

⁵⁷ Tamże, s. 27.

21. Szczyt Rady Najwyższej w Manamie w grudniu 2000 roku zaowocował Konwencją o Wspólnej Obronie – *GCC Joint Defense Convention*⁵⁸. W dokumencie zawarto zakres obowiązków państw GCC w kwestii wspólnej polityki obronnej, a także jej priorytety i zasady. U podstaw konwencji legła zasada, że atak na członka Rady jest atakiem na wszystkie państwa członkowskie. Państwa zobowiązały się do wzajemnej obrony⁵⁹. Ustanowiono również Wspólną Radę Obrony oraz Najwyższy Komitet Wojskowy, a także zdecydowano, że *Peninsula Shield Force* pozostaną nieodłącznym elementem wspólnej polityki obronnej⁶⁰. W konwencji przewidziano kontynuację wspólnych ćwiczeń oraz zwiększenie funduszy na przemysł wojskowy, jak również przyciągnięcie inwestycji sektora prywatnego w tej dziedzinie⁶¹. Traktat miał stanowić zmianę jakościową w sferze współpracy wojskowej GCC oraz przejaw woli państw do uniezależnienia się od Zachodu⁶².

Podstawowym zadaniem PSF jest zapewnienie pierwszej linii obrony w przypadku agresji na członka GCC, do czasu pełnej mobilizacji sił. Co ważne, uruchomienie PSF wymaga jednomyślnej zgody wszystkich państw członkowskich. Kontrolę nad siłami w czasie pokoju sprawuje Arabia Saudyjska. W przypadku zewnętrznej agresji na członka GCC, dowództwo przekazywane jest w ręce państwa, w którym PSF interweniuje. Obecnie *Peninsula Shield Force* liczy około 40 000 żołnierzy i choć główna siedziba PSF znajduje się w Hafr al-Batin, siły rozlokowane są we wszystkich państwach członkowskich. W przypadku uruchomienia PSF siły przerzucane mają być do kraju znajdującego się w niebezpieczeństwie, by tam połączyć się pod wspólnym dowództwem. Państwa członkowskie zobowiązały się także do wysłania dodatkowych sił w przypadku uruchomienia PSF, których wielkość oraz rodzaj ustalają każdego roku ministerstwa obrony⁶³.

System obronny GCC ma jednak wiele słabości. Mimo wielokrotnych prób reformy, wciąż cechuje się niską efektywnością. Na niekorzyść Rady przemawia także mały potencjał ludnościowy państw członkowskich. Na przestrzeni ostatnich lat podejmowane były wysiłki na rzecz przyłączenia do organizacji nowych członków, takich jak Jordania, Maroko czy Egipt, między innymi w celu zwiększenia liczebności pozostających w dyspozycji sił i środków. Starania te nie przyniosły jednak oczekiwanych rezultatów⁶⁴.

⁵⁸ L. Géhin, *Conseil...*, s. 9.

⁵⁹ O. Fabani, O. Fabani, *El Consejo de Cooperación de Estados Árabes del Golfo: un análisis de su evolución a 30 años de su conformación*, V Congreso de Relaciones Internacionales, Editorial Académica Española, listopad 2010, s. 18, źródło: <http://www.iri.edu.ar> [10.07.2019 r.].

⁶⁰ *Peninsula Shield...*

⁶¹ *Military Cooperation. GCC Joint Defense Agreement*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, źródło: <https://web.archive.org/web/20150419203933/http://www.gcc-sg.org/eng/index8409.html?action=Sec-Show&ID=49> [4.03.2020 r.].

⁶² B. Saidy, *GCC's Defense Cooperation: Moving towards Unity*, Foreign Policy Research Institute, 15 października 2014, źródło: <https://www.fpri.org/article/2014/10/gccs-defense-cooperation-moving-towards-unity/> [4.03.2020 r.].

⁶³ L. Géhin, *Conseil...*, s. 9–10.

⁶⁴ *Amid Turmoil, GCC Extends Invitation to Jordan and Morocco*, Middle East in Focus, Middle East Policy Council, 16 maja 2011, źródło: <https://mepc.org/commentary/amid-turmoil-gcc-extends-invitation-jordan-and-morocco> [6.05.2020 r.].

PSF zostały wykorzystane trzykrotnie od czasu powstania. Siły zostały uruchomione po raz pierwszy w 1994 roku. Na mocy decyzji szefów państw członkowskich, rozmieszczono je w Kuwejcie, przy granicy z Irakiem, w celu odstraszenia zagrożenia ze strony Bagdadu. Efektywność PSF stanowiła jednak przedmiot kwestionowania. Powstrzymanie sił irackich w dużej mierze było zasługą działań Stanów Zjednoczonych. Siły Tarczy Półwyspu uruchomiono po raz drugi w 2003 roku, również w Kuwejcie, prewencyjnie przed atakiem Iraku. Jednakże, podobnie jak w poprzednim przypadku, działania Zachodu okazały się skuteczniejsze⁶⁵.

PSF zostały wykorzystane po raz trzeci w 2011 roku, w celu stłumienia antyrządowych manifestacji w Bahrajnie. Tym razem wykazały się większą skutecznością. Ich głównym zadaniem było zabezpieczenie strategicznych miejsc i infrastruktury, takich jak elektrownie, obiekty naftowe i budynki rządowe, a także prowadzenie działań na rzecz utrzymania porządku publicznego⁶⁶. Ów przypadek odbiegał jednak od pierwotnej roli PSF. Zagrożenie nie pochodziło bowiem z zewnątrz, ale miało swoje źródło na terytorium państwa członkowskiego⁶⁷. Interwencja kierowana przez Arabię Saudyjską wzbudziła sprzeciw znacznej części wspólnoty międzynarodowej oraz bahrajńskiej opozycji, która określiła ją jako „jawną okupację Królestwa Bahrajnu i spisek przeciwko jego nieuzbrojonym mieszkańcom⁶⁸”. Interwencję wojskową GCC potępił także Prezydent Iranu Mahmud Ahmadineżad i oskarżył USA o sponsorowanie akcji⁶⁹. W obawie o stabilność regionu ONZ wydała oświadczenie, w którym jej ówczesny Sekretarz Generalny, Ban Ki-moon, wyraził „zaniepokojenie” wobec rozmieszczenia PSF w Bahrajnie⁷⁰.

Niska efektywność Tarczy Półwyspu skłoniła Arabię Saudyjską do wystąpienia z wnioskiem o jej rozwiązanie i zaprojektowanie nowego mechanizmu obrony. Ów wniosek został złożony dwukrotnie, w 2006 oraz 2009 roku, jednak saudyjska propozycja nie spotkała się z aprobatą pozostałych państw⁷¹.

Podczas 34. szczytu Rady Najwyższej w 2013 roku, szefowie państw podjęli decyzję o ustanowieniu Jednolitego Dowództwa Wojskowego GCC – *The Gulf Cooperation Council's Unified Military Command*. Liczy ono 100 000 żołnierzy, z czego 50 000 stanowią siły Arabii Saudyjskiej. Założeniem projektu jest koordynacja działań sił powietrznych, lądowych oraz morskich przez członków GCC w ramach wspólnej struktury, a także współpraca w zakresie wymiany informacji oraz wspólnego systemu wywiadowczego i zintegrowanej obrony przeciwrakietowej. Co ważne, nowy mechanizm nie zastąpił PSF. Powyższa

⁶⁵ L. Géhin, *Conseil...*, s. 12.

⁶⁶ A. McGregor, *Peninsula Shield Force Intervenes in Bahrain*, Aberfoyle International Security (AIS), 26 marca 2011, źródło: <https://www.aberfoylesecurity.com/?p=2334> [24.02.2020 r.].

⁶⁷ L. Géhin, *Conseil...*, s. 12.

⁶⁸ A. McGregor, dz. cyt.

⁶⁹ Tamże.

⁷⁰ N. Amies, *Saudi intervention in Bahrain increases Gulf instability*, Deutsche Welle, 16 marca 2011, źródło: <https://www.dw.com/en/saudi-intervention-in-bahrain-increases-gulf-instability/a-14912216> [23.03.2020 r.].

⁷¹ L. Géhin, *Conseil...*, s. 12.

decyzja przywódców GCC stanowiła ważny krok w kierunku budowy wiarygodnego systemu bezpieczeństwa zbiorowego. Projekt znajduje się obecnie w fazie wdrażania⁷².

22 grudnia 2019 roku minister spraw zagranicznych Arabii Saudyjskiej, książę Faisal bin Farhan Al-Saud, oraz Sekretarz Generalny GCC, Abdullatif Bin Rashid Al-Zayani, podpisali umowę o ustanowieniu siedziby Jednolitego Dowództwa Wojskowego w Rijadzie⁷³. Jednakże, podobnie jak w przypadku PSF, kluczowe dla zapewnienia efektywności tego mechanizmu bezpieczeństwa jest porozumienie państw członkowskich oraz wyeliminowanie rozbieżności w postrzeganiu zagrożeń.

Niewątpliwą słabością systemu obrony GCC jest brak przystosowania do zagrożeń określanych jako „asymetryczne”, charakterystycznych dla czasów współczesnych. Powstałe w latach 80. XX wieku siły PSF, dedykowano przede wszystkim udziałowi w „klasycznych”, międzypaństwowych konfliktach zbrojnych. Problemem pozostaje także jakość zaangażowanych w PSF sił⁷⁴.

Rada Współpracy Zatoki nigdy nie nawiązała współpracy z Sojuszem Północnoatlantyckim, co wynika przede wszystkim z rozbieżności poglądów w tej kwestii w łonie Rady. Błędem jest także określanie GCC „NATO Zatoki Perskiej”. Rada Współpracy nie jest bowiem sojuszem wojskowym. W jej dokumentach brak także artykułu zobowiązującego do wspólnej obrony GCC, jak w przypadku artykułu 5. Traktatu Północnoatlantyckiego.

Rozbieżność stanowisk oraz konflikt interesów w łonie Rady uniemożliwiał prowadzenie skutecznej polityki obronnej. Uruchomienie PSF wymaga bowiem jednomyślnej zgody wszystkich sześciu państw GCC. Hegemoniczne ambicje Arabii Saudyjskiej oraz aspiracje do utworzenia podporządkowanego sobie anty-irańskiego sojuszu spotykały się ze sprzeciwem pozostałych państw. Saudyjska przewaga militarna, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym, budziła obawy tych stosunkowo młodych państw o ich suwerenność. Z tego powodu większość z nich opowiadała się za wzmocnieniem armii narodowych⁷⁵. PSF miały znikomy wpływ na zapewnienie bezpieczeństwa i stabilizacji na Bliskim Wschodzie. Siłom GCC brakowało odpowiedniego sprzętu, żołnierzy, funduszy, a wspólne ćwiczenia odbywały się nieregularnie⁷⁶. Gra o władzę oraz różnice ideologiczne stanowiły kluczową przeszkodę na drodze do stworzenia efektywnego systemu bezpieczeństwa, zdolnego do zmniejszania napięć oraz zapobiegania konfliktom w regionie.

Zważywszy na niezgodności i konflikty w łonie Rady, nieproporcjonalność potencjałów, odmienne wizje oraz indywidualne ambicje państw członkowskich, integracja w obszarze polityki zagranicznej okazała się niezwykle trudna do osiągnięcia. Państwa Rady nie chciały, by GCC przekształciło się w narzędzie realizacji saudyjskich planów przeciwko Irano-

⁷² B. Saidy, *The Gulf Cooperation Council's Unified Military Command*, Foreign Policy Research Institute, 8 października 2014, s. 4, Źródło: <https://www.fpri.org/article/2014/10/the-gulf-cooperation-councils-unified-military-command/> [16.03.2020 r.].

⁷³ *GCC Unified Military Command HQ deal signed*, Saudi Gazette report, 23 grudnia 2019, Źródło: <http://saudigazette.com.sa/article/585579> [16.03.2020 r.].

⁷⁴ L. Géhin, *Le Conseil de Coopération du Golfe: un acteur central mais fragile*, Le Groupe de recherche et d'information sur la paix et la sécurité (GRIP), Bruksela, 3 lutego 2016, s. 1.

⁷⁵ M. Chabbi, *Le Conseil de coopération du Golfe et la sécurité régionale: un parcours semé d'embûches*, Paix et Sécurité Européenne et Internationale (PSEI), Numéro 5, 18 grudnia 2018.

⁷⁶ L. Géhin, *Le Conseil...*, s. 2.

wi. Należy także pamiętać, iż istotną cechą systemów politycznych krajów GCC jest silna centralizacja władzy. Wszystkie inicjatywy mają charakter odgórny, a władza skupiona jest w wąskim kręgu członków panujących rodów, których interesy odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu polityki zagranicznej państw GCC.

Zakończenie

Rada Współpracy Zatoki jest międzyrządową organizacją regionalną, nakierowaną na szeroko rozumianą kooperację i integrację w rozmaitych dziedzinach, takich jak gospodarka, handel, finanse, administracja, turystyka oraz edukacja i kultura. Państwa członkowskie ugrupowania za istotny cel kooperacji uznały również współdziałanie w wymiarze polityki bezpieczeństwa. Problematyka ta jest szczególnie ważna, zważywszy na wysoki stopień zagrożenia konfliktami w regionie Bliskiego Wschodu. Kooperacja związana z polityką bezpieczeństwa w ramach GCC sprzyjała zacieśnianiu więzi między państwami członkowskimi, choć we współpracy tej uwidaczniały się także różnice ich interesów.

W ramach Rady Współpracy Zatoki nadal brakuje mechanizmu koordynacji i ujednoczenia stanowisk państw, w odniesieniu do kluczowych problemów polityki bezpieczeństwa, na wzór Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Pod tym względem dominuje dialog bilateralny pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi organizacji, ze szczególną rolą odgrywaną przez Arabię Saudyjską.

Dotychczasowe doświadczenia wskazują na niską efektywność mechanizmu obronnego GCC, jakim jest *Peninsula Shield Force*, w obliczu zagrożeń generowanych w otoczeniu międzynarodowym arabskich państw Zatoki, co związane jest z odmienną percepcją zagrożeń bezpieczeństwa. Zważywszy na różnice i konflikty w łonie Rady, nieproporcjonalność potencjałów, odmienne wizje kooperacji oraz indywidualne ambicje państw członkowskich, integracja w obszarze polityki zagranicznej i bezpieczeństwa jest niezwykle trudna do osiągnięcia. Świadczy o tym między innymi odrzucenie saudyjskiego projektu przekształcenia Rady Współpracy w Unię Zatoki Perskiej, mającej na celu ustanowienie wspólnej polityki zagranicznej GCC.

Różnice polityczne występujące wśród członków GCC, które ujawniły się w ostatnich latach przede wszystkim w odniesieniu do Arabskiej Wiosny, napięcie saudyjsko-katarskich oraz stosunków państw członkowskich z Islamską Republiką Iranu, stały się źródłem podziałów w łonie Rady Współpracy, podważając jej jedność, jako spójnego bloku politycznego. Silne antagonizmy oraz atmosfera nieufności utrudniają efektywną kooperację i integrację, a tym samym przyczyniają się do spadku siły oddziaływania GCC w skali regionalnej i globalnej.

Tytuł w języku angielskim:

**THE GULF COOPERATION COUNCIL:
ACTIVITY IN THE FIELD OF SECURITY**

Bibliografia

Materiały źródłowe (dokumenty)

- 40th Session of GCC Supreme Council Issues Final Communiqué 15 Riyadh*, Saudi Press Agency, 10 grudnia 2019, <https://www.spa.gov.sa/viewfullstory.php?lang=en&newsid=2009563>.
- Charter of the Co-operation Council for the Arab States of the Gulf*, Secretary-General of the Cooperation Council for the Arab States of the Gulf, 21 maja 1981, Abu Dhabi, <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002800e04ff>.
- Rules of procedures of the Commission for Settlement of Disputes*, Secretary-General of the Cooperation Council for the Arab States of the Gulf, 21 maja 1981, Abu Dhabi, art. 11, <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002800e04ff>.
- Rules of procedures of the Ministerial Council*, Secretary-General of the Cooperation Council for the Arab States of the Gulf, 21 maja 1981, Abu Dhabi, <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002800e04ff>.
- Rules of procedures of the Supreme Council*, Secretary-General of the Cooperation Council for the Arab States of the Gulf, 21 maja 1981, Abu Dhabi, <https://treaties.un.org/Pages/showDetails.aspx?objid=08000002800e04ff>.

Druki zwarte

- Alasfoor R., *The Gulf Cooperation Council: Its Nature and Achievements. A Political Analysis of Regional Integration of the GCC States 1979–2004*, Department of Political Science, Lund University, Lund 2007.
- Hooghe L., Marks G., Lenz T., Bezuijen J., Ceka B., Derderyan S., *Measuring International Authority: A Post-functional Theory of Governance, Volume III*, Oxford University Press, Nowy Jork 2017.
- Osiewicz P. (red.), *Stosunki Międzynarodowe w regionie Bliskiego Wschodu. Uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne*, Difin, Warszawa 2016.
- Selvik K., Utvik B.O. (red.), *Oil States in the New Middle East: Uprisings and stability*, Routledge Studies in the Middle Eastern Democratization and Government, Nowy Jork 2016.
- Woertz E., *Oil for Food: The Global Food Crisis and the Middle East*, Oxford University Press, Oxford 2013.
- Zdanowski J., *Historia Arabii Wschodniej*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 2004.
- Zdanowski J., *Historia Bliskiego Wschodu w XX wieku*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 2010.

Artykuły w czasopismach naukowych

- Anthony J.D., *The Gulf Co-operation Council*, International Journal, Vol. 41, No. 2, Southwest Asia (wiosna 1986), pp. 383–401.
- Chabbi M., *Le Conseil de coopération du Golfe et la sécurité régionale: un parcours semé d’embûches*, Paix et Sécurité Européenne et Internationale (PSEI), Numéro 5, 18 grudnia 2018.
- Kechichian J.A., *The Gulf Cooperation Council: Search for Security*, Third World Quarterly, Vol. 7, No. 4 (Oct., 1985), Taylor & Francis, s. 853–881.

Studia i materiały

- Amid Turmoil, GCC Extends Invitation to Jordan and Morocco*, Middle East in Focus, Middle East Policy Council, 16 maja 2011, <https://mepec.org/commentary/amid-turmoil-gcc-extends-invitation-jordan-and-morocco> [6.05.2020 r.].
- Bailey R., Wellesley L., *Chokepoints and Vulnerabilities in Global Food Trade*, Chatham House Report, Energy, Environment and Resources Department, czerwiec 2017, <https://www.chathamhouse.org/publication/chokepoints-vulnerabilities-global-food-trade> [8.09.2020 r.].

- Bailey R., Willoughby R., *Edible Oil: Food Security in the Gulf*, Chatham House, briefing paper, listopad 2013, <https://www.chathamhouse.org/publications/papers/view/195281> [24.02.2020 r.].
- Desalination in the GCC. The History, the Present & the Future*, Desalination Experts Group, Originating from the Water Resources Committee of the GCC, second edition, Sekretariat Generalny GCC, Rijad 2014.
- Efron S., Fromm C., Gelfeld B., Nataraj S., Sova C., *Food Security in the Gulf Cooperation Council States*, grudzień 2018, RAND Corporation, https://www.rand.org/pubs/external_publications/EP67748.html [8.09.2019 r.].
- Fabani O., *El Consejo de Cooperación de Estados Árabes del Golfo: un análisis de su evolución a 30 años de su conformación*, V Congreso de Relaciones Internacionales, Editorial Académica Española, listopad 2010, <http://www.iri.edu.ar> [10.07.2019 r.].
- GCC: Joint Security Agreement Imperils Rights*, Human Rights Watch, 26 kwietnia 2014, <https://www.hrw.org/news/2014/04/26/gcc-joint-security-agreement-imperils-rights> [23.03.2020 r.].
- Géhin L., *Conseil de coopération du Golfe. Une politique de puissance en trompe-l'oeil*, Le Groupe de recherche et d'information sur la paix et la sécurité (GRIP), Bruksela 2016.
- Géhin L., *Le Conseil de Coopération du Golfe: un acteur central mais fragile*, Le Groupe de recherche et d'information sur la paix et la sécurité (GRIP), Bruksela, 3 lutego 2016.
- Koch C., *The GCC as a Regional Security Organization*, Konrad Adenauer Stiftung, 10 listopada 2010, <https://www.kas.de/en/web/auslandsinformationen/artikel/detail/-/content/der-golf-kooperationsrat-als-regionale-sicherheitsorganisation> [26.02.2020 r.].
- McGregor A., *Peninsula Shield Force Intervenes in Bahrain*, Aberfoyle International Security (AIS), 26 marca 2011, <https://www.aberfoylesecurity.com/?p=2334> [24.02.2020 r.].
- Raouf M.A., *Climate Change Threats, Opportunities, and the GCC Countries*, Middle East Institute, 1 kwietnia 2008, <https://www.mei.edu/publications/climate-change-threats-opportunities-and-gcc-countries> [19.02.2020 r.].
- Saidy B., *GCC's Defense Cooperation: Moving towards Unity*, Foreign Policy Research Institute, 15 października 2014, <https://www.fpri.org/article/2014/10/gccs-defense-cooperation-moving-towards-unity/> [4.03.2020 r.].
- Saidy B., *The Gulf Cooperation Council's Unified Military Command*, Foreign Policy Research Institute, 8 października 2014, <https://www.fpri.org/article/2014/10/the-gulf-cooperation-councils-unified-military-command/> [16.03.2020 r.].
- Samaan J.L., *Toward a NATO of the Gulf? The Challenges of Collective Defense Within the GCC*, Studies Institute, US Army War College (2017).
- Saudi Arabia: The Monthly Newsletter of the Royal Embassy of Saudi Arabia*, The Royal Embassy of Saudi Arabia in Washington D.C., Volume 5, Number 1, styczeń 1988.

Źródła internetowe

- Al Tamimi J., *GCC security pact divides Kuwait*, Gulf News, 2 marca 2014, <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/gcc-security-pact-divides-kuwait-1.1297430>.
- Al-Rasheed M., *Kuwaiti activists targeted under GCC security pact*, Al-Monitor, 20 marca 2015, <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/03/saudi-gcc-security-dissident-activism-detention-opposition.html>.
- Amies N., *Saudi intervention in Bahrain increases Gulf instability*, Deutsche Welle, 16 marca 2011, <https://www.dw.com/en/saudi-intervention-in-bahrain-increases-gulf-instability/a-14912216>.
- Brodie C., *The world's fastest-growing populations are in the Middle East and Africa. Here's why*, World Economic Forum, 3 maja 2018, <https://www.weforum.org/agenda/2018/05/why-the-world-s-fastest-growing-populations-are-in-the-middle-east-and-africa/>.

- Cooperation in the Field of Agriculture. Achievements*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, <http://web.archive.org/web/20190622034255/http://gcc-sg.org/en-us/CooperationAndAchievements/Achievements/EconomicCooperation/CooperationintheFieldofAgriculture/Achievements/pages/Home.aspx>.
- Cooperation in the field of Human and Environment Affairs. Environmental Cooperation*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, <http://web.archive.org/web/20190621202228/http://gcc-sg.org/en-us/CooperationAndAchievements/Achievements/CooperationintheFieldofHumanandEnvironmentAffairs/Pages/EnvironmentalCooperation.aspx>.
- Doyle A., *Climate change brings cyclone risk to Persian Gulf: study*, Reuters, 31 sierpnia 2015, <https://www.reuters.com/article/us-climatechange-cyclones/climate-change-brings-cyclone-risk-to-persian-gulf-study-idUSKCN0R01OE20150831>.
- GCC Unified Military Command HQ deal signed*, Saudi Gazette report, 23 grudnia 2019, <http://saudigazette.com.sa/article/585579>.
- Gulf Cooperation Council [GCC]*, Global Security, 29 kwietnia 2020, <https://www.globalsecurity.org/military/world/gulf/gcc.htm>.
- Khan G.A., *GCC ministers sign security pact*, Arab News, 14 listopada 2012, <https://www.arabnews.com/gcc-ministers-sign-security-pact>.
- Masters J., *Tropical Cyclone Kyarr (150-mph Winds): Arabian Sea's 2nd Strongest Storm on Record*, Scientific American, 28 października 2019, <https://blogs.scientificamerican.com/eye-of-the-storm/tropical-cyclone-kyarr-150-mph-winds-arabian-seas-2nd-strongest-storm-on-record/>.
- Military Cooperation. GCC Joint Defense Agreement*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, <https://web.archive.org/web/20150419203933/http://www.gcc-sg.org/eng/index8409.html?action=Sec-Show&ID=49>.
- Peninsula Shield Force. A historical brief*, Oficjalna strona Ministerstwa Obrony Arabii Saudyjskiej, 22 marca 2017, <https://www.mod.gov.sa/en/Alliances/Pages/Shield.aspx>.
- Security Cooperation*, oficjalna strona Sekretariatu Generalnego Rady Współpracy Zatoki, <http://web.archive.org/web/20190621202518/http://gcc-sg.org/en-us/CooperationAndAchievements/Achievements/SecurityCooperation/Pages/Breakthroughsecuritycooperatio.aspx>.
- Shaheem K., *Defensive shield for the Gulf created in 1982*, The National, 16 marca 2011, <https://www.thenational.ae/uae/defensive-shield-for-the-gulf-created-in-1982-1.418896>.
- Sophia M., *GCC Creates Joint Police and Naval Forces as Regional Threats Mount*, Gulf Business, 10 grudnia 2010, <https://gulfbusiness.com/gcc-creates-joint-police-naval-forces-regional-threats-mount/>.
- Toumi H., *GCC ministers sign major security agreement*, Gulf News, 14 listopada 2012, <https://gulfnnews.com/world/gulf/saudi/gcc-ministers-sign-major-security-agreement-1.1104761>.
- Westall S., *Kuwaiti minister accused by U.S. over terrorism funding quits*, Reuters, 12 maja 2014, <https://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-kuwait/kuwaiti-minister-accused-by-u-s-over-terrorism-funding-quits-idUSBREA4B0AX20140512>.